

RAPPORT

PlanMER Omgevingsvisie Overijssel

Passende beoordeling

Klant: Provincie Overijssel

Referentie: BD9132R001F01

Versie: 01/Finale versie

Datum: 14-4-2016

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Postbus 151
6500 AD Nijmegen
Netherlands
Industry & Buildings
Trade register number: 56515154

+31 88 348 70 00 **T**
+31 24 323 93 46 **F**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: PlanMER Omgevingsvisie Overijssel

Ondertitel: Passende beoordeling
Referentie: BD9132R001F01
Versie: 01/Finale versie
Datum: 14-4-2016
Projectnaam: PlanMER Omgevingsvisie Overijssel
Projectnummer: BD9132
Auteur(s): Dorien Grote Beverborg

Opgesteld door: Dorien Grote Beverborg

Gecontroleerd door: Jan Bakker

Datum/Initialen:

Goedgekeurd door: Mark Groen

Datum/Initialen:

Classificatie

Open

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The quality management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001, ISO 14001 and OHSAS 18001.

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Natuurbeschermingswet	2
2.1	Beschrijving wetgeving	2
2.2	Programma Aanpak Stikstof (PAS)	2
2.3	Natura 2000-gebieden in Overijssel	3
3	Huidige situatie en autonome ontwikkeling Natura 2000-gebieden	7
3.1	Inleiding	7
3.2	Huidige situatie en autonome ontwikkeling	7
4	Effectbeoordeling van voornemens in Omgevingsvisie	12
4.1	Inleiding	12
4.2	Beoordelingskader	12
4.3	Effectbeoordeling voornemens Omgevingsvisie	13
4.3.1	Bestaand bebouwd gebied	13
4.3.2	Agro & food	14
4.3.3	Logistiek	17
4.3.4	Energietransitie	19
4.4	Effecten op Duitse Natura 2000-gebieden	21
4.5	Cumulatie	21
5	Conclusie	25
6	Literatuur	28

1 Inleiding

Aanleiding en doel

In opdracht van provincie Overijssel wordt een planMER voor de Omgevingsvisie Overijssel opgesteld. Omdat de Omgevingsvisie een kaderstellend plan is en nieuw beleid omvat waarvan op voorhand significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet uitgesloten kunnen worden, moet een passende beoordeling worden opgesteld. Deze passende beoordeling op grond van artikel 19j van de Natuurbeschermingswet vormt een bijlage bij het planMER. Vanwege een bredere benadering dan alleen vanuit milieu, wordt het planMER hier LOK-ER genoemd: Leefomgevingskwaliteit-effectrapport.

Omdat de Omgevingsvisie een integrale visie op hoofdlijnen is, waarin beleid uit diverse sectoren wordt geherformuleerd en op elkaar wordt afgestemd, zal de passende beoordeling hetzelfde abstractieniveau kennen. Omdat het merendeel van het beleid niet concreet genoeg is om concrete dosis-effect-relaties te identificeren, heeft de passende beoordeling vooral het karakter van een risico-inschatting. Van het nieuwe beleid in de Omgevingsvisie is bepaald in welke mate er een kans bestaat dat significant negatieve effecten optreden. Indien van toepassing zijn randvoorwaarden en aanbevelingen opgenomen die van belang zijn voor de verdere invulling en uitwerking van het beleid, zodat significant negatieve effecten bij uitwerking van het beleid van de Omgevingsvisie in plannen of projecten voorkomen kunnen worden.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de ligging van de Natura 2000-gebieden in Overijssel en directe omgeving. In hoofdstuk 3 wordt de huidige situatie en autonome ontwikkeling met betrekking tot de verwachting of de instandhoudingsdoelstellingen worden behaald in beeld gebracht. Duidelijk wordt welke knelpunten er op dit moment zijn ten aanzien van de duurzame instandhouding van de gebieden en welk oplossend vermogen de autonome ontwikkeling heeft, op basis van de milieucondities. In hoofdstuk 4 volgt de effectbeoordeling van de beleidswijzingen uit de Omgevingsvisie op basis van hun invloed op de milieucondities van de Natura 2000-gebieden. In hoofdstuk 5 komen de conclusie en aanbevelingen aan bod.

2 Natuurbeschermingswet

2.1 Beschrijving wetgeving

Het doel van het Europese Natura 2000-netwerk is de achteruitgang van natuurwaarden te stoppen en de unieke aspecten ervan te behouden en zo nodig te herstellen. De natuur in Nederland is onderdeel van dit grotere geheel. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, heeft Nederland een grote internationale verantwoordelijkheid.

Om te beoordelen of een plan of project (eventueel onder voorwaarden) kan worden toegelaten, moeten de effecten op de aangewezen habitattypen, soorten en natuurlijke kenmerken in beeld worden gebracht. Wanneer significante negatieve effecten voor het Natura 2000-gebied niet kunnen worden uitgesloten, is het op grond van art 19j tweede lid verplicht om een Passende Beoordeling uit te voeren. De Passende Beoordeling kan zowel als onderbouwing dienen voor de besluitvorming over een plan (Artikel 19j) als voor een vergunningaanvraag (Artikel 19f). Om schade aan een Natura 2000-gebied in een vroeg stadium inzichtelijk te hebben, bepaalt Artikel 19j eerste lid:

“een bestuursorgaan houdt bij het nemen van een besluit tot het vaststellen van een plan dat, gelet op de instandhoudingsdoelstelling (...) de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (...) rekening met de gevolgen die het plan kan hebben voor het gebied”.

Ten behoeve van de besluitvorming over een plan maakt de Passende Beoordeling inzichtelijk of de activiteit haalbaar is vanuit de Natuurbeschermingswet. Een besluit over een plan kan slechts worden genomen en/of een vergunning voor een project kan slechts worden verleend indien het bevoegd gezag zich op grond van de Passende Beoordeling heeft verzekerd dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet zullen worden aangetast (Artikel 19j derde lid in samenhang met artikel 19g, eerste lid). In afwijking van deze regel kan het bevoegd gezag, wanneer de aantasting van het Natura 2000-gebied op basis van de Passende Beoordeling niet kan worden uitgesloten, een besluit over een plan nemen of een vergunning verlenen na een toets aan de zogenaamde ADC-criteria. Een besluit over een plan kan in dat geval alleen worden genomen of een vergunning kan alleen worden verleend als **Alternatieve oplossingen** voor het project ontbreken en er sprake is van **Dwingende redenen** van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard (Artikel 19g, tweede lid). Als aan beide voorwaarden wordt voldaan, is het noodzakelijk dat er **Compenserende maatregelen** worden getroffen (Artikel 19h, eerste lid).

De Passende Beoordeling als onderbouwing voor een besluitvorming over een plan maakt deel uit van de ter zake van dat plan voorgeschreven milieueffectrapportage (Artikel 19j vierde lid).

2.2 Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Het PAS maakt economische ontwikkelingen die stikstofdepositie veroorzaken mogelijk door het nemen van brongerichte maatregelen om de stikstofdepositie te laten dalen in combinatie met herstelmaatregelen voor stikstofgevoelige natuur. Op deze manier moeten de natuurdoelen van Natura 2000 worden behaald.

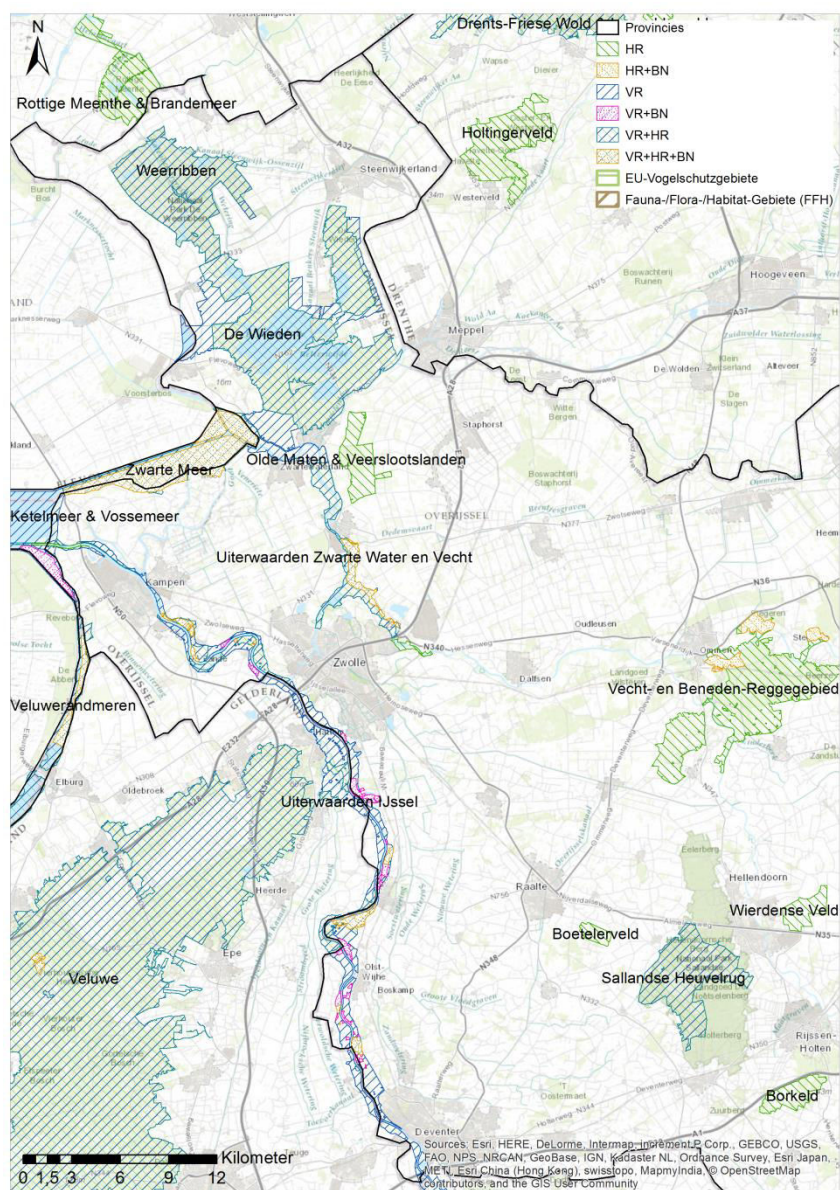
Een deel van de depositieafname komt ten goede aan de natuur en een ander deel wordt ingezet als ontwikkelingsruimte voor economische ontwikkelingen. Van de depositieruimte die Aerius berekent per Natura 2000 gebied is een deel apart gezet voor activiteiten waarvoor geen toestemmingsbesluit hoeft te worden genomen (autonome ontwikkelingen, projecten en andere handelingen onder de grenswaarden). Daarnaast is een deel van de depositieruimte beschikbaar als ontwikkelingsruimte voor toestemmingsplichtige activiteiten. Een deel van de ontwikkelingsruimte wordt gereserveerd voor prioritaire projecten van het Rijk en prioritaire projecten van de provincies. Het overige deel van de ontwikkelingsruimte (segment 2) is vrij beschikbaar.

Provincie Overijssel heeft een beleidsregel opgesteld die toe ziet op de verdeling van ontwikkelingsruimte binnen segment 2. In het kort komt het er op neer dat aan een project of andere handeling bij een toestemmingsbesluit niet meer dan 3 mol stikstof per hectare per jaar aan ontwikkelingsruimte wordt toegedeeld per PAS-programmaperiode van 6 jaar.

Het PAS geldt niet voor plannen. Niettemin komt het PAS wel in deze Passende beoordeling aan bod, omdat de uitvoerbaarheid van de activiteiten waarvoor deze Omgevingsvisie kaderstellend is, mede wordt bepaald door de (verwachte) beschikbaarheid van ontwikkelingsruimte voor deze activiteiten. In hoofdstuk 4 wordt het PAS dan ook betrokken bij de beoordeling van de gevolgen van de verschillende beleidsvoornemens voor Natura 2000.

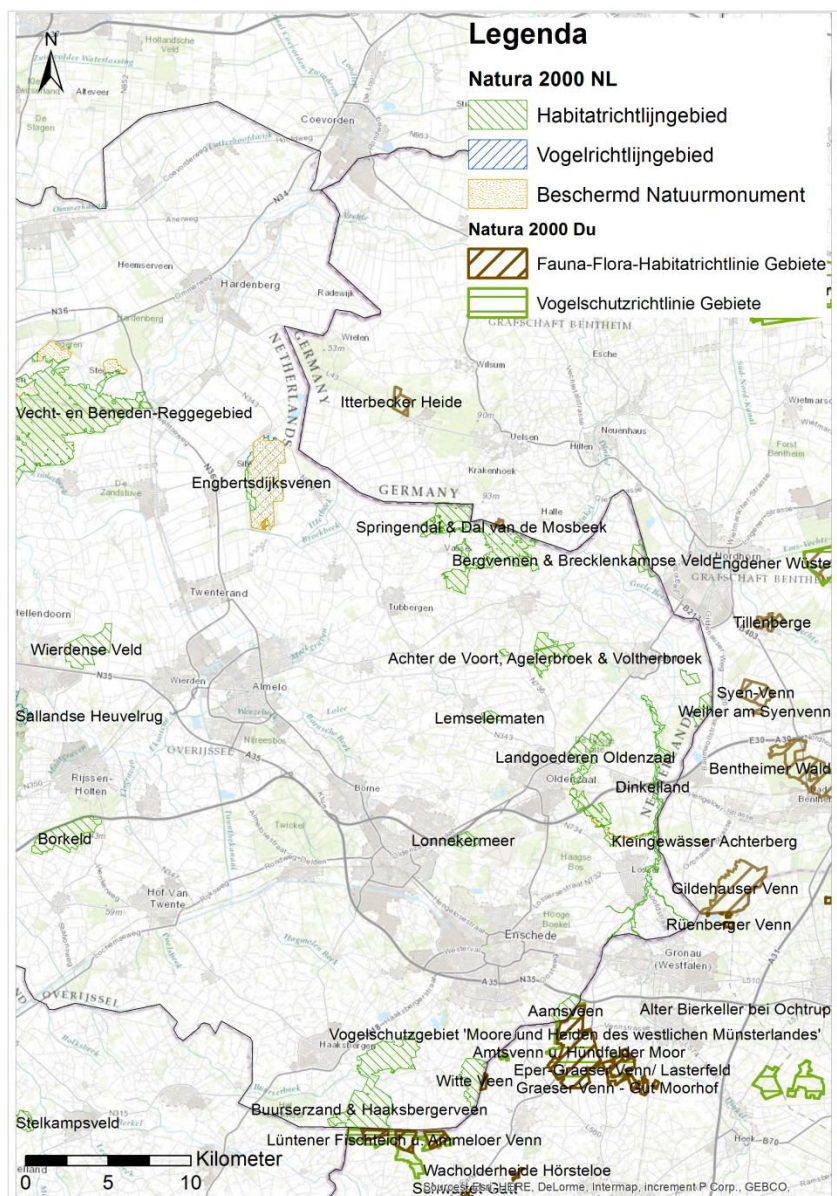
2.3 Natura 2000-gebieden in Overijssel

In de provincie Overijssel liggen 24 van de landelijk 162 Natura 2000-gebieden. In onderstaande figuren zijn de Natura 2000-gebieden van Overijssel op kaart weergegeven. De gebieden zijn onder te verdelen in Vogelrichtlijngebieden, Habitatrichtlijngebieden of een combinatie van beide. Samen beslaan ze ongeveer 33.000 ha.

HR: Habitatrichtlijngebied, VR: Vogelrichtlijngebied, BN: Beschermd Natuurmonument

Figuur 2-1 Ligging Natura 2000-gebieden in en in de omgeving van provincie Overijssel

Figuur 2-2 Ligging Natura 2000-gebieden in en in de omgeving van provincie Overijssel

23 Natura 2000-gebieden zijn inmiddels definitief aangewezen. Alleen het Wierdense Veld is nog in ontwerp aangewezen als Natura 2000-gebied, maar de Staatssecretaris van Economische Zaken is voornemens dit gebied binnenkort definitief aan te wijzen. Provincie Overijssel is verantwoordelijk voor het opstellen van Natura 2000-beheerplannen voor 16 gebieden. De beheerplannen van de overige 8 gebieden worden door het Ministerie van EZ (4), Provincie Gelderland (1) en Rijkswaterstaat (3) opgesteld. 21 gebieden zijn gevoelig voor stikstofdepositie en voor deze gebieden zijn in het kader van de PAS gebiedsanalyses vastgesteld. De overige Natura 2000-gebieden, Ketelmeer & Vossenmeer, Zwarte Meer en Veluwerandmeren, zijn niet gevoelig voor stikstofdepositie en hiervoor zijn dan ook geen PAS-gebiedsanalyses opgesteld. Het Zwarte Meer is wel aangewezen voor gevoelige habitattypen maar deze ondervinden op dit moment geen knelpunt als gevolg van een overmate aan stikstofdepositie.

Voor zover beschikbaar zijn de (concept-)beheerplannen en de vastgestelde PAS-gebiedsanalyses gebruikt voor het bepalen van de knelpunten van de Natura 2000-gebieden. Dit is in het volgende hoofdstuk beschreven.

Direct grenzend aan provincie Overijssel liggen ook een aantal Natura 2000-gebieden. Het gaat om Rottige Meenthe & Brandemeer in Friesland, de Veluwe in Gelderland. Daarnaast zijn er ook een vijftal Natura 2000-gebieden in Duitsland die nagenoeg direct grenzen aan de provincie Overijssel, zie hiervoor figuur 2-2. Indien deze gebieden van belang zijn bij de risico-inschatting van de passende beoordeling is dat aangegeven.

Beschermde Natuurmonumenten

Binnen de provincie Overijssel liggen 16 Beschermde Natuurmonumenten. Daar waar deze gebieden overlappen met Natura 2000-gebieden zijn deze bij de definitieve aanwijzing van de Natura 2000-gebieden komen te vervallen. De gebieden Antjeskolk, Heideterreinen Twickel, Oostermaet, Snoeyinksbeek (deels) en Weldam zijn Beschermde Natuurmonumenten die niet (geheel) overlappen met Natura 2000-gebieden en deze gebieden zijn beschermd conform artikel 16 van de Natuurbeschermingswet.

3 Huidige situatie en autonome ontwikkeling Natura 2000-gebieden

3.1 Inleiding

De huidige situatie en autonome ontwikkeling van de Overijsselse Natura 2000-gebieden is in beeld gebracht om de knelpunten in de milieucondities met betrekking tot de huidige en toekomstige staat van instandhouding in beeld te krijgen. Dit is van belang om te bepalen hoe groot het risico op een significant negatief effect van het beleid uit de Omgevingsvisie op de milieucondities is. Naarmate de staat van instandhouding van een Natura 2000-gebied minder gunstig, is er een groter risico op het ontstaan van significante effecten als gevolg van voornemens uit de Omgevingsvisie.

De knelpunten zijn gebaseerd op de (ontwerp)beheerplannen van de Natura 2000-gebieden en de vastgestelde PAS-gebiedsanalyses. Aan de huidige staat van instandhouding van de Natura 2000-gebieden (op basis van de instandhoudingsdoelstellingen) is op basis van voorgaande documenten een beoordeling gekoppeld die in onderstaande tabel is weergegeven. De (ontwerp)beheerplannen zijn veelal nog niet vastgesteld, maar mede vanwege de implementatie van de PAS-gebiedsanalyses, van voldoende detailniveau om een beeld te kunnen vormen van de huidige situatie en autonome ontwikkeling van de natuur in Natura 2000-gebieden.

3.2 Huidige situatie en autonome ontwikkeling

Huidige situatie

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de 24 Natura 2000-gebieden in Overijssel. Aangegeven is hoe de staat van instandhouding is van de habitattypen, -soorten, broedvogels en niet-broedvogels waarvoor de gebieden zijn aangewezen. In kleur is aangegeven hoe overal de huidige situatie van de Natura 2000-gebieden is. De staat van instandhouding van alle instandhoudingsdoelstellingen is zover bekend opgenomen in de gebiedsanalyses en (concept)beheerplannen. In de tabel is per groep (habitattypen, habitatsoorten, broedvogels en niet-broedvogels) aangegeven wat overal de staat van instandhouding is. Op het moment dat de verschillen in de staat van instandhouding van de instandhoudingsdoelen groot is, is de spreiding aangegeven, bijvoorbeeld +/- (gunstig tot zeer ongunstig). Dit vormt de basis voor de beoordeling van de huidige situatie van het Natura 2000-gebied. Hierbij is de volgende indeling aangehouden:

Goed	Aan de instandhoudingsdoelen wordt nu ruim voldaan
Voldoende	De instandhoudingsdoelen zijn nu op het gewenste niveau
Onvoldoende	Eén of enkele instandhoudingsdoelen worden nu niet gehaald
Slecht	Geen of bijna alle instandhoudingsdoelen worden nu niet gehaald

Tabel 3-1 Overzicht staat van instandhouding (SVI), knelpunten en PAS-categorie van de Natura 2000-gebieden in Overijssel

Natura 2000-gebied	SVI habitattypen	SVI habitatsoorten	SVI broedvogels	SVI niet- broedvogels	Belangrijkste Knelpunten/gevoeligheden	Categorie PAS
Aamsveen	-	+	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie N-depositie Beheer	1a/1b
Achter de Voort, Agelen- broek & Voltherbroek	-/--	-/+	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie N-depositie Vermesting via grondwater	1a/1b
Bergvennen & Brecklenkampse veld	+/-	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie N-depositie	1a/1b

					Beheer	
Boetelerveld	-/--	-	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie N-depositie	1a
Borkeld	-/--	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie N-depositie Beheer	1a/1b
Buurserzand & Haaksbergerveen	-	+	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie N-depositie Beheer	1b
Dinkelwaard	-/--	-	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie N-depositie Vermesting via grondwater Beheer Versnippering	1a/1b
Engbartsdijkvenen	-/--	n.v.t.	+/--	--	Hydrologie N-depositie Versnippering Verstoring	1b
Ketelmeer & Vossemeer	n.v.t.	n.v.t.	--	-/--	Omvang en kwaliteit rietmoeras Beperkte voedselbeschikbaarheid Verstoring Externe factoren	n.v.t.
Landgoederen Oldenzaal	-/--	-/+	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie Vermesting via grondwater N-depositie	1b
Lemselermaten	-/--	onbekend	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie Vermesting via grondwater N-depositie Beheer	1a
Lonnekermeer	-/--	+	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie Vermesting via grondwater N-depositie	1a/1b
Olde Maten & Veerslootlanden	onbekend	onbekend	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie Vermesting via oppervlaktewater N-depositie Beheer	1a
Rijntakken	-/--	+/-onbekend	--/+	--/+	Hydrologie Afname rivierdynamiek N-depositie Beheer Versnippering	1a/1b
Saalandse Heuvelrug	-/--	-	+/--	n.v.t.	Hydrologie N-depositie Versnippering Verstoring	1a/1b
Springendal & Dal van de Mosbeek	+/--	onbekend/--	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie Vermesting beek- en grondwater Versnippering Beheer	1a/1b
Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht	--/onbekend	-/onbekend	-/onbekend	+	Vermesting oppervlaktewater Afname rivierdynamiek N-depositie Versnippering Verstoring	1a/1b

					Beheer	
Vecht- en Beneden-Reggegebied	--/onbekend	--/onbekend	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie Vermesting grond- en oppervlaktewater N-depositie Beheer Versnippering	1b
Veluwerandmeren	n.v.t.	n.v.t.	--	+	Omvang en kwaliteit rietmoeras	n.v.t.
Weertibben	-/--	--/onbekend	--/onbekend	n.v.t.	Vermesting oppervlaktewater Peilbeheer Vertroebeling N-depositie Beheer	1a/1b
Wieden	-/--	--/onbekend	--/+	--/+	Vermesting oppervlaktewater Peilbeheer Vertroebeling N-depositie Beheer	1a/1b
Wierdense Veld	-/+	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie N-depositie Beheer	1a
Witte Veen	-/+	onbekend	n.v.t.	n.v.t.	Hydrologie N-depositie	1a/1b
Zwarte Meer	--/onbekend	-/onbekend	--	-/--	Omvang en kwaliteit rietmoeras Beperkte voedselbeschikbaarheid Verstoring Beheer Externe factoren	n.v.t.*

Staat van instandhouding (SVI): --: zeer ongunstig, -: matig ongunstig, +: gunstig, gebaseerd op gebiedsanalyses en beheerplan. De score geeft vaak een spreiding aan van de SVI voor de betreffende groep.

Categorie PAS: Wetenschappelijk gezien is er redelijkerwijs geen twijfel dat de instandhoudingsdoelstellingen op termijn kunnen worden gehaald. Behoud is geborgd, dus verslechtering wordt voorkomen. 'Verbetering van de kwaliteit' of 'uitbreiding van de oppervlakte' van de habitattypen of leefgebieden zal in de gevallen waar dit een doelstelling is in het eerste tijdvak (1a) of in een tweede of derde tijdvak (1b) van het PAS-programma aanvangen.

* Het Zwarte Meer is niet opgenomen in het PAS maar omvat wel enkele habitattypen (glanshaver- en vossenstaartheuvels) die gevoelig zijn voor stikstofdepositie. Deze habitattypen ondervinden op dit moment echter geen knelpunt als het gaat om stikstofdepositie (Rijkswaterstaat, 2015).

De Natura 2000-gebieden in Overijssel zijn grofweg in twee groepen te verdelen.

1. Gebieden overwegend gelegen in dekzand- en hoogveengebied
2. Gebieden overwegend gelegen in klei- en laagveengebied

Natura 2000-gebieden in dekzand- en hoogveengebied

Dit zijn over het algemeen wat kleinere habitatrichtlijngebieden met doelen die voornamelijk gericht zijn op natte/droge heides, vennen en hoogvenen (16 gebieden). Een (te) klein natuurgebied met een verstoorde hydrologie in combinatie met een te hoge stikstofdepositie en niet goed afgestemd beheer zijn in merendeel van de gevallen de belangrijkste knelpunten voor het behalen van de instandhoudingsdoelen. De gebieden liggen in het oosten van Overijssel, vaak geïsoleerd in een agrarische omgeving die een grote druk legt op de kwaliteit van de Natura 2000-gebieden. Het gaat hierbij zowel om verdroging en een verminderde kweldruk door ontwatering vanuit omliggende landbouwgronden als om stikstofdepositie. Bijna alle habitattypen en indirect ook soorten zijn hier gevoelig voor. Van geen enkel Natura 2000-gebied is dan ook te zeggen dat de staat van instandhouding gunstig is. Elk gebied kent wel één of meerdere habitattypen met een matige of zeer ongunstige staat van instandhouding. De staat van instandhouding

van habitatsoorten is vaak niet bekend, maar landelijk is deze ook in merendeel van de gevallen matig of zeer ongunstig.

Natura 2000-gebieden in klei- en laagveengebied

De andere groep van 8 gebieden bestaat uit de grote wateren met bijbehorende uiterwaarden en/of moerassen. Het gaat hierbij om het IJsselmeergebied (Ketelmeer & Vossemeer, Zwarte Meer en Veluwerandmeren), de Rijntakken, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht, Olde Maten & Veerslootlanden, Wieden en Weerribben. Deze gebieden zijn van groot belang voor broedvogels en niet-broedvogels. Hier spelen vaak andere factoren die belemmerend zijn voor het behalen van de doelen zoals: rivierdynamiek, peilbeheer, voedselbeschikbaarheid en verstoring. De gebieden kennen vaak een hoge recreatiedruk (pleziervaart) die een knelpunt kan zijn voor de vogels die hier gevoelig voor zijn. Knelpunten binnen de rivierdynamiek, peilbeheer en voedselbeschikbaarheid zijn vaak gekoppeld aan een onnatuurlijk waterregime en zijn lastig op te lossen. Voor broedvogels is herstel nodig van de broedgebieden (rietmoeras). Voor niet-broedvogels kunnen daarnaast aspecten in noordelijke broedgebieden of op de weg daar naar toe bepalend zijn voor het behalen van de doelen in Nederlandse Natura 2000-gebieden. Daarnaast zijn de gebieden behorend tot het IJsselmeergebied niet gevoelig voor stikstofdepositie. Ook zijn er leemtes in kennis zoals in het IJsselmeergebied waar de laatste jaren veel studies (ANT-IJG Autonome Neergaande Trends in het IJsselmeergebied) zijn verricht naar het verklaren van de negatieve trend van met name de vogelaantallen en geven meer inzicht in de oorzaken hiervan. Deze studie moet als basis dienen voor een advies over haalbare en uitvoerbare Natura 2000-doelen. Ook van deze groep gebieden moet dan ook gesteld worden dat zij in het algemeen niet in een gunstige staat van instandhouding verkeren.

Autonome ontwikkeling

Natura 2000-gebieden in dekzand- en hoogveengebied

De autonome ontwikkeling in de Natura 2000-gebieden laat min of meer de toekomstverwachting zien van de Natura 2000-gebieden als bestaand beleid is/wordt uitgevoerd. Een belangrijk onderdeel hiervan is het uitvoeren van de maatregelen zoals aangekondigd in de reeds vastgestelde PAS-gebiedsanalyses die gecombineerd met andere maatregelen worden opgenomen in de Natura 2000-beheerplannen die grotendeels in 2016 zullen worden vastgesteld. Naast landelijke maatregelen om de stikstofdepositie te verlagen zijn de maatregelen in de PAS-gebiedsanalyse in belangrijke mate gericht op hydrologisch herstel van de Natura 2000-gebieden. Deze maatregelen vinden ook vaak buiten de Natura 2000-gebieden plaats en hebben tot doel om het landschapsecologische systeem waar de gebieden onderdeel van zijn robuuster te maken. Daardoor is de negatieve impact van stikstofdepositie minder groot. Ook het beheer en verdere inrichting van de Natura 2000-gebieden zal de komende periode geoptimaliseerd worden. Voor het merendeel van de gebieden worden tot 2021 de meest essentiële maatregelen uitgevoerd om herstel van de natuur te kunnen garanderen. Naar verwachting zal de achteruitgang dan ook de komende 6 jaar zijn gestopt. In de PAS-gebiedsanalyses is een categorie-indeling opgenomen. Alle gebieden in Overijssel waarvoor een PAS-gebiedsanalyse is opgesteld (dus met uitzondering van het IJsselmeergebied) zijn ingedeeld in categorie 1a of 1b. Dat betekent dat er redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat de instandhoudingsdoelen worden behaald. In geval van doelen die vallen onder categorie 1a zal dit naar verwachting in het eerste tijdvak van het PAS-programma zijn. Doelen die vallen onder categorie 1b hebben iets meer tijd nodig en worden naar verwachting in het tweede of derde tijdvak behaald. Binnen de looptijd van de Omgevingsvisie (10 jaar) zullen daarom niet alle instandhoudingsdoelen zijn behaald. Aanvullend op deze maatregelen wordt ontwikkelingsruimte vrijgegeven om economische ontwikkelingen die tot voor kort 'op slot' zaten weer mogelijk te maken.

Zowel in het PAS als binnen de beheerplannen geldt een monitoringsverplichting. In of gecombineerd met de Natura 2000-beheerplannen zal dan ook een monitoringsplan worden opgesteld waarin gemonitord wordt of de voorgestelde maatregelen inderdaad effectief zijn. Zo niet dan bestaat de mogelijkheid om

alternatieve maatregelen te ontwikkelen om tussentijds bij te kunnen sturen om zo de instandhoudingsdoelen binnen de gestelde termijnen te kunnen behalen. In het uiterste geval kan ook de ontwikkelingsruimte naar beneden worden bijgesteld.

Natura 2000-gebieden klei- en laagveengebieden

Voor de PAS-gebieden binnen het klei- en laagveengebied (de Rijntakken, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht, Olde Maten & Veerslootlanden, Wieden en Weerribben) is een vergelijkbare autonome ontwikkeling te verwachten. Achteruitgang zal de komende 6 jaar gestopt zijn, maar binnen de looptijd van de Omgevingsvisie zullen nog niet alle instandhoudingsdoelen bereikt zijn.

Voor de Natura 2000-gebieden van het IJsselmeergebied is in de conceptversie van het ontwerp-beheerplan aangegeven dat een deel van de knelpunten (voedselbeschikbaarheid en omvang rietmoeras) na de eerste beheerplanperiode wordt opgelost. Het knelpunt met betrekking tot rust wordt naar verwachting wel in de eerste beheerplanperiode opgelost, maar herstel van de doelaantallen laat langer op zich wachten en wordt in de tweede beheerplanperiode verwacht.

Samenvattend

De Natura 2000-gebieden zijn op dit moment nog niet robuust en meerdere instandhoudingsdoelen worden nu niet gehaald. Dat maakt de gebieden kwetsbaar voor invloeden door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Vooral ontwikkelingen die invloed hebben op de hydrologie, stikstofdepositie, grondwaterkwaliteit, oppervlakte rietmoeras en rust vormen een risico.

De robuustheid van de Natura 2000-gebieden zal de komende 10 jaar verbeteren door het uitvoeren van de PAS-maatregelen en overige maatregelen die grotendeels dit jaar in de Natura 2000-beheerplannen worden vastgesteld. Voor de PAS-gebieden worden door het uitvoeren van de PAS-maatregelen gewerkt aan een robuuster Natura 2000-gebied, wat ruimte biedt voor nieuwe ontwikkelingen met een stikstofeffect. Het risico voor andere vormen van milieudruk dan stikstofdepositie blijft de komende jaren groot.

4 Effectbeoordeling van voornemens in Omgevingsvisie

4.1 Inleiding

In de passende beoordeling wordt voorgesteld nieuw beleid beoordeeld. Provinciale Staten hebben besloten een aantal verkenningen uit te voeren (zie statenvoorstel nr. PS/2015/853). Verkenningen worden niet beoordeeld op hun effecten op Natura 2000-gebieden omdat ze nog in een onderzoeksfase zitten en dus geen concrete beleidswijzigingen zijn die beoordeeld kunnen worden.

In de Omgevingsvisie is voor een viertal beleidsthema's een verdiepingsslag uitgevoerd. Het betreft nieuw beleid, dat merendeel nog niet eerder passend is beoordeeld. De effectbeoordeling beperkt zich dan ook tot dit nieuwe beleid. Het gaat hierbij om de volgende thema's:

- Bestaand bebouwd gebied;
- Agro & food;
- Logistiek;
- Energietransitie.

Paragraaf 4.3 gaat in op de mogelijke effecten van het nieuwe beleid uit de Omgevingsvisie. Per beleidsthema zijn de risico's voor significante effecten, de mogelijkheden om deze effecten te voorkomen of te beperken en de uitvoerbaarheid in relatie tot de Natuurbeschermingswet in beeld gebracht.

De beoordeling heeft vooral plaatsgevonden door in beeld te brengen welke veranderingen van de milieuecondities als gevolg van het nieuwe beleid te verwachten zijn in relatie tot de knelpunten in milieuecondities die op dit moment aan de orde zijn in de verschillende Natura 2000-gebieden om de instandhoudingsdoelen op termijn te kunnen halen.

4.2 Beoordelingskader

De beoordeling hoe groot het risico dat een bepaald beleidsvoornemen een significant negatief effect veroorzaakt op de waarden van een Natura 2000-gebied vindt plaats conform de zogenaamde 'stoplicht-methode'.

Tabel 4-1 Beoordelingskader beleidsvoornemens Omgevingsvisie

	Geen risico op een significant negatief effect
	Klein risico op een significant negatief effect
	Redelijk risico op een significant negatief effect
	Groot risico op een significant negatief effect

In het algemeen is het zo, dat bij voornemens met een klein risico op significante effecten het in het algemeen makkelijker is om deze effecten bij uitwerking van concretere plannen/projecten te voorkomen dan ingeval sprake is van een groot risico op een significant effect.

4.3 Effectbeoordeling voornemens Omgevingsvisie

4.3.1 Bestaand bebouwd gebied

Tabel 4-2 Beoordeling uitvoerbaarheid beleid omtrent Bestaand Bebouwd Gebied

Thema	Nieuw beleid	Mogelijke invloed op knelpunten/gevoeligheden Natura 2000-gebieden	Uitvoerbaarheid in relatie tot de Nbwet
Bestaand bebouwd gebied	- Verschuiving focus van Netwerksteden naar Stedelijke Netwerken (Netwerkstad Twente, Zwolle – Kampen en Stedendriehoek-Deventer) met behoud van bestaande afspraken; - Vervallen van streekfunctie Steenwijk en Hardenberg; - Uitwerking ladder duurzame verstedelijking: hoe moet behoefte aan nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden bepaald en op welke wijze regionaal afgestemd? - Inzet instrumentarium voor inbreiding en herstructurering van leegstand.	Focus van nieuwe stedelijke ontwikkelingen ligt op bestaand bebouwd gebied binnen de Stedelijke Netwerken. Invloed van deze ontwikkelingen kan zich door externe werking voordoen op beperkt aantal Natura 2000-gebieden op korte afstand van bestaande stedelijke kernen, waar ook nu al verstoring door de aanwezigheid van de stad optreedt. Externe werking kan optreden als gevolg van: - Menselijke activiteiten; - Geluid; - Licht; - Optische verstoring. Vanwege de ligging van de Stedelijke Netwerken nabij Natura 2000-gebieden bestaat er bij met name inbreiding slechts een kleine kans op significant negatieve effecten.	Uitvoerbaar Mitigatie bij verstoring mogelijk in de vorm van zonering binnen het Natura 2000-gebied. Voor stikstofeffecten is koppeling met het PAS noodzakelijk.

Doordat de focus ligt op inbreiding en herstructurering in bestaand bebouwd gebied zijn effecten als gevolg van ruimtebeslag binnen Natura 2000-gebieden uitgesloten. Verstoring als gevolg van een toename van verkeersbewegingen en aantallen mensen die het Natura 2000-gebied kunnen gaan gebruiken om te recreëren is op voorhand niet uitgesloten. Ook kan er sprake zijn van een toename van stikstofdepositie als gevolg van een verkeerstoename. Nabij de Stedelijke Netwerken liggen de volgende Natura 2000-gebieden:

- Netwerkstad Twente: Lonnekermeer en Aamsveen;
- Zwolle – Kampen: Rijntakken, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht, Ketelmeer & Vossemeer en Veluwerandmeren;
- Stedendriehoek – Deventer: Rijntakken

Van deze gebieden is alleen bij het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer verstoring een knelpunt bij het behalen van de instandhoudingsdoelen. Uit de concept-beheerplannen van de Rijntakken, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht en Veluwerandmeren blijkt dat er wel sprake is van instandhoudingsdoelen die gevoelig zijn voor verstoring maar dat verstoring op dit moment geen knelpunt is met betrekking tot het behalen van de doelen. Op het moment dat verstoring door recreanten een

significant negatief effect veroorzaakt zijn hiervoor mitigerende maatregelen voorhanden door bijvoorbeeld de inrichting van het Natura 2000-gebied aan te passen waardoor verstoring van kwetsbare doelen wordt voorkomen. Verstoring door geluid als gevolg van verkeersbewegingen zal nauwelijks toenemen ten opzichte van de huidige mate van verstoring vanaf ontsluitingswegen en nabij stedelijk gebied. Er is slechts een kleine kans op een significant negatief effect, maar door het nemen van maatregelen is dit te voorkomen.

De Natura 2000-gebieden Lonnekermeer, Aamsveen, Rijntakken en Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht ondervinden wel een knelpunt als gevolg van een te hoge stikstofdepositie. Bij ontwikkelingen die een toename van stikstofdepositie veroorzaken kan, eventueel in cumulatie, een significant negatief effect op voorhand niet geheel worden uitgesloten. Voor kleine inbreidingsprojecten is over het algemeen geen ontwikkelingsruimte gereserveerd in het PAS. Risico hiervoor ligt met name in Twente waar stedelijk gebied op korte afstand van gevoelige Natura 2000-gebieden ligt. Door een zorgvuldige locatiekeuze van inbreidingsprojecten gekoppeld aan ligging van ontsluitingswegen kunnen significant negatieve effecten voorkomen worden. Indien een kleine toename van stikstofdepositie niet te voorkomen is moet beroep gedaan worden op de ontwikkelingsruimte uit het PAS, die voor segment 2 niet onbeperkt is.

Aandachtspunt bij de uitwerking van de ladder van verstedelijking is dat als na het aflopen van de ladder van verstedelijking blijkt, dat niet aan alle ruimtelijke behoeftes van de stedelijke netwerken door inbreiding kunnen worden voldaan, en er dus sprake zal moeten zijn van woningbouw op nieuwe locaties, de locatiekeuze sterk bepalend is voor het risico op mogelijke (verstoringen-) effecten op Natura 2000-gebieden. Elk van de netwerken heeft immers Natura 2000-gebieden in de directe nabijheid. In geval van woningbouw in de nabijheid van Natura 2000-gebieden kunnen verstoringcontouren, meer dan bij inbreiding, gaan verschuiven tot in nu onverstoord delen van deze gebieden. Het ligt echter niet in de verwachting dat woningbouw op nieuwe locaties moet worden ontwikkeld.

Conclusie

Het nieuwe beleid ten aanzien van bestaand bebouwd gebied is uitvoerbaar. Er bestaat een kleine kans op een significant negatief effect door verstoring en stikstofdepositie waar enkele Natura 2000-gebieden gevoelig voor zijn. Significant negatieve effecten door verstoring kunnen worden gemitigeerd door bijvoorbeeld het aanbrengen van een zonering in het Natura 2000-gebied waardoor gevoelige soorten en leefgebieden worden ontzien. Voor inbreidingslocaties en bijbehorend ontsluitingsverkeer is een zorgvuldige afweging in de locatiekeus belangrijk om significant negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie te voorkomen. Anders is een koppeling met het PAS noodzakelijk om aanspraak te maken op de (beperkte) ontwikkelingsruimte.

4.3.2 Agro & food

Tabel 4-3 Beoordeling uitvoerbaarheid beleid omtrent Agro & Food

Thema	Nieuw beleid	Mogelijke invloed op knelpunten/gevoeligheden Natura 2000-gebieden	Uitvoerbaarheid in relatie tot de Nbwet
Agro & food	- Vervallen van maximale bouwblokken intensieve veehouderij; - Concretisering kansen voor ketenoptimalisatie; - Bij uitbreiding of overname bestaande agrarische bedrijven gelden aanvullende	Bedrijfsuitbreiding van agrarische bedrijven is in principe alleen mogelijk op en grenzend aan bouwblokken bij bestaande agrarische erven en onder kwaliteitsvoorwaarden. Invloed op Natura 2000-gebieden kan met name	Uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk binnen een 5 km-zone rondom een Natura 2000-gebied. Zonder voorwaarden grote kans op significant negatieve

	kwaliteitsvoorwaarden bestaan uit externe werking door stikstofdepositie, maar ook ruimtebeslag binnen Natura 2000-gebied is niet op voorhand uitgesloten. Overige mogelijke externe effecten (bijvoorbeeld via verkeerstoename of toename van verstoring door licht) blijken zich in de praktijk niet voor te doen. Zonder mitigatie grote kans op significante effecten van uitbreiding van agrarische bedrijven. Vanwege bestaand provinciaal beleid ten aanzien van toedeling van ontwikkelingsruimte en door het stellen van aanvullende kwaliteitsvoorwaarden zijn significante effecten door ruimtebeslag en stikstofdepositie te voorkomen.	effecten als gevolg van stikstofdepositie. Uitvoerbaar onder verwijzing naar provinciaal beleid ten aanzien van toedeling van ontwikkelingsruimte. Uitvoerbaarheid op voorhand niet onmogelijk binnen een 5-10 km-zone rondom een Natura 2000-gebied. Zonder voorwaarden redelijke kans op significant negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie. Uitvoerbaar onder verwijzing naar provinciaal beleid ten aanzien van toedeling van ontwikkelingsruimte.
--	--	--

De provincie stuurt bij agrarische bedrijven uitsluitend op kwaliteit en daarmee wordt geen maximale grootte aan bedrijven toegekend. Schaalvergroting is echter alleen mogelijk aansluitend op bestaande agrarische erven. Op voorhand is uitbreiding binnen Natura 2000-gebied niet onmogelijk. Aangezien uitbreiding binnen of grenzend aan bestaande erven moet plaatsvinden zal dit ter hoogte van agrarische gronden zijn, waardoor ruimtebeslag ter hoogte van habitattypen is uitgesloten. Het blijft een mogelijkheid dat uitbreiding plaatsvindt binnen leefgebied van broedvogels, niet-broedvogels en/of habitatrictlijnsoorten van Natura 2000-gebieden op het moment dat het agrarische gronden met hoge natuurwaarden betreft. Naar verwachting gaat het om uitbreiding van relatief kleine oppervlaktes van maximaal enkele hectaren, waardoor hiermee het risico op een significant negatief effect beperkt is en voorkomen kan worden door een zorgvuldige locatiekeuze en rekening te houden met de aanvullende kwaliteitsvoorwaarden uit het beleid. Uitbreiding is volgens het nieuwe beleid alleen mogelijk onder aanvullende kwaliteitsvoorwaarden. Hieronder wordt ook zorg voor natuur en landschap verstaan, waaronder ook Natura 2000-waarden gerekend moeten worden.

In beginsel leidt uitbreiding van agrarische bedrijven zonder nadere randvoorwaarden tot een toename van stikstofdepositie in nu al overbelaste Natura-gebieden. In Overijssel zijn alle Natura 2000-gebieden (met uitzondering van Ketelmeer & Vossemeer, en Veluwerandmeren) gevoelig voor stikstofdepositie en vormt stikstofdepositie een knelpunt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. In dat geval zijn significante effecten voor alle stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in de provincie en in de onmiddellijke omgeving daarvan niet uit te sluiten. De provincie kan hierin wel sturen vanuit haar vigerende beleid rondom het toedelen van ontwikkelingsruimte vanuit segment 2 van de Programmatische Aanpak Stikstof (2015). Dit beleid voorkomt dat door uitbreiding van een agrarisch bedrijf sprake is van een te grote toename van stikstofdepositie in een gevoelig Natura 2000-gebied (> 3 mol N/ha/jaar per PAS-programmaperiode). Significante negatieve effecten als gevolg van uitbreiding van agrarische bedrijven kunnen daarmee voorkomen worden, omdat komende jaren de PAS-herstelmaatregelen worden uitgevoerd.

Natura 2000-gebieden buiten de provincie Overijssel waar als gevolg van uitbreiding van agrarische bedrijven wel sprake kan zijn van een toename van stikstofdepositie zijn aandachtspunt. Ook het Natura 2000-gebied Zwarte Meer dat wel stikstofgevoelig is maar niet is opgenomen in het PAS hoort hierbij. Het eigen provinciale beleid rondom de toedeling van ontwikkelingsruimte is bij deze Natura 2000-gebieden niet van toepassing. Bij die agrarische ontwikkelingen die invloed hebben op deze Natura 2000-gebieden kan binnen de provinciale beleid aandacht geschonken worden aan de invulling van de kwaliteitsvoorwaarden die in de Omgevingsvisie genoemd worden. Indien een kleine toename van stikstofdepositie niet te voorkomen is moet beroep gedaan worden op de ontwikkelingsruimte uit het PAS, die voor segment 2 niet onbeperkt is.

Uitbreiding van agrarische bedrijven kan leiden tot een intensiever grondgebruik. Het gevolg hiervan kan zijn dat zich effecten voordoen op Natura 2000-gebieden via het grondwater, door onder andere diepe grondwerkzaamheden of aanleg/verbetering van drainage. Dergelijke effecten kunnen zich vooral voordoen binnen een zone rondom verdrogingsgevoelige Natura 2000-gebieden. De reikwijdte van de effecten hangt af van de locatie van de ingreep binnen het landschapsecologische systeem. Deze effecten kunnen worden voorkomen door (naast opname van een regel hierover in de provinciale verordening) in bestemmingsplannen gebruiksvoorschriften op te nemen die dergelijke activiteiten reguleren. In de praktijk gebeurt dat nu ook al bij nieuwe bestemmingsplannen die nu in procedure zijn (bijvoorbeeld gemeente Twenterand). Daarmee is aannemelijk gemaakt dat deze vorm van mitigatie uitvoerbaar is.

Conclusie

De uitvoering van het nieuwe beleid omtrent uitbreiding van agrarische bedrijven is op voorhand niet onmogelijk. Een belangrijke randvoorwaarde om significant negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie uit te sluiten is door sturing vanuit provinciale beleid omtrent het toedelen van ontwikkelingsruimte vanuit segment 2 van de Programmatische Aanpak Stikstof (2015). Dit beleid voorkomt dat door uitbreiding van een agrarisch bedrijf sprake is van een te grote toename van stikstofdepositie in een gevoelig Natura 2000-gebied ($> 3 \text{ mol N/ha/jr}$ per PAS-programmaperiode). In combinatie met de PAS-herstelmaatregelen die komende jaren worden uitgevoerd kunnen significant negatieve effecten als gevolg van uitbreiding van agrarische bedrijven voorkomen worden.

Aandachtspunt zijn de Natura 2000-gebieden buiten de provincie Overijssel en het Natura 2000-gebied Zwarte Meer dat wel stikstofgevoelig is maar niet is opgenomen in het PAS. Het eigen provinciale beleid rondom de toedeling van ontwikkelingsruimte is bij deze Natura 2000-gebieden niet van toepassing. Bij die agrarische ontwikkelingen die invloed hebben op deze Natura 2000-gebieden kan binnen het provinciale beleid aandacht geschonken worden aan de invulling van de kwaliteitsvoorwaarden die in de Omgevingsvisie genoemd worden. Indien een kleine toename van stikstofdepositie niet te voorkomen is moet beroep gedaan worden op de ontwikkelingsruimte uit het PAS, die voor segment 2 niet onbeperkt is. Uitbreiding van agrarische bedrijven binnen Natura 2000-gebied kan verder alleen plaatsvinden als hierbij sprake is van een zorgvuldige locatiekeuze waarbij vanuit het provinciale beleid ook sprake is van zorg voor natuur en landschap, waardoor negatieve effecten op leefgebieden van broedvogels, niet-broedvogels en habitatrichtlijnsoorten voorkomen kunnen worden.

Significant negatieve effecten als gevolg van intensiever grondgebruik wat effecten kan hebben op de waterkwaliteit en waterstanden kunnen voorkomen worden door in bestemmingsplannen gebruiksvoorschriften voor dergelijke activiteiten op te nemen.

4.3.3 Logistiek

Tabel 4-4 Beoordeling uitvoerbaarheid beleid omtrent Logistiek

Thema	Nieuw beleid	Mogelijke invloed op knelpunten/gevoeligheden Natura 2000-gebieden	Uitvoerbaarheid in relatie tot de Nbwet
Logistiek	Richtinggevend en stimulerend beleid voor de nieuwvestiging van logistieke bedrijven op een beperkt aantal hotspots: Twente, Zwolle – Kampen, Deventer en Hardenberg.	Op bestaande bedrijventerreinen binnen deze locaties wordt ruimtegeboden voor nieuwvestiging van logistieke bedrijvigheid. Invloed op Natura 2000-gebieden kan bestaan uit externe werking als gevolg van invloed door: • Geluid; • Licht; • Optische verstoring; • Stikstofdepositie. Vanwege de ligging van de logistieke hotspots nabij Natura 2000-gebieden bestaat er met name door uitbreiding op bestaande bedrijventerreinen een kleine kans op significant negatieve effecten. Aandachtspunt zijn de effecten als gevolg van de ontsluitingsroutes.	Uitvoerbaar Voor stikstofeffecten is koppeling met het PAS noodzakelijk. Bij gebrek aan ontwikkelingsruimte kans op ADC-toets.

Doordat de focus ligt op nieuwvestiging van logistieke bedrijven op een beperkt aantal hotspots op bestaande bedrijventerreinlocaties zijn effecten als gevolg van ruimtelijke aantasting van Natura 2000-gebieden uitgesloten. Vanwege de ligging de logistieke hotspots nabij enkele Natura 2000-gebieden is verstoring door bedrijvigheid en transportroutes over weg en water (ervan uitgaande dat door versterking van logistiek het vervoer over weg en water toeneemt) op voorhand niet uitgesloten. De volgende Natura 2000-gebieden liggen nabij de logistieke hotspots met bijbehorende transportroutes:

- Twente: Lonnekermeer, Aamsveen, Landgoederen Oldenzaal en Dinkelland;
- Zwolle – Kampen: Rijntakken, Veluwe, Zwarte Meer, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht, Ketelmeer & Vossemeer en Veluwerandmeren;
- Deventer: Rijntakken en Veluwe;
- Hardenberg: Vecht- en Beneden-Reggegebied.

Optische verstoring en verstoring door licht en geluid is beperkt tot 1,5 kilometer vanaf de weg (Arcadis, 2014). Veranderingen in stikstofdepositie reikt verder en kan tot enkele kilometers optreden. Van bovengenoemde Natura 2000-gebieden is alleen bij het Natura 2000-gebied Ketelmeer & Vossemeer verstoring een knelpunt bij het behalen van de instandhoudingsdoelen (Rijkswaterstaat, 2015). Het gaat hier echter met name om verstoring door recreanten. Ook in een eerdere versie van het concept beheerplan van de Veluwe (DHV, 2009) is aangegeven dat de recreatiedruk op de Veluwe erg hoog is en dat bepaalde vogelsoorten hier veel hinder van ondervinden. De Rijntakken en het Zwarte Meer kennen wel instandhoudingsdoelen die gevoelig zijn voor verstoring maar uit de (concept) beheerplannen blijkt dat

er op dit moment binnen het gebied geen knelpunt is met betrekking tot verstoring en het behalen van de doelen. Verstoring door geluid als gevolg van verkeersbewegingen zal nauwelijks toenemen ten opzichte van de huidige mate van verstoring vanaf snelwegen en andere ontsluitingswegen en nabij stedelijk gebied. De kans op significant negatieve effecten is beperkt. De Natura 2000-gebieden Lonnekermeer, Aamsveen, Dinkelland, Landgoederen Oldenzaal en Vecht- & Beneden-Reggegebied zijn alleen aangewezen voor habitattypen en habitatrichtlijnsoorten die niet verstoringsgevoelig zijn. Significant negatieve effecten zijn voor deze gebieden daarom uitgesloten.

Alle bovengenoemde Natura 2000-gebieden, met uitzondering van , Ketelmeer & Vossemeer en Veluwerandmeren zijn daarnaast gevoelig voor stikstofdepositie en vormt een te hoge stikstofdepositie op dit moment een knelpunt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Ook bij deze projecten is het PAS en de provinciale beleidsregel voor toedeling van ontwikkelingsruimte van toepassing.

Dat betekent, dat het beleid voor logistieke hotspots zonder mitigerende maatregelen in beginsel kan leiden tot significante effecten op Natura 2000-gebieden. Het gaat dan in de eerste plaats om effecten via stikstofdepositie door toenemend wegverkeer. Deze effecten zijn voor een deel te mitigeren door te sturen op een groter aandeel vervoer per spoor en water. Alle in het beleid genoemde hotspots zijn in beginsel goed per spoor ontsloten. Voorts kan een uitgekiende ligging van ontsluitingsroutes stikstofeffecten beperken, maar zeker daar waar bedrijventerreinen dichtbij Natura 2000-gebied liggen is dit niet geheel te voorkomen. Aanvullende mogelijkheden liggen bij het stimuleren van schoner verkeer en het weren van verkeer met hoge luchtverontreiniging/stikstofuitstoot. Voor het overige zijn effecten van stikstofdepositie door toenemend verkeer niet of nauwelijks te voorkomen / te mitigeren. Dat betekent dat een deel van het gewijzigde beleid alleen uitvoerbaar is, als voor de gewenste ontwikkelingen een beroep kan worden gedaan op ontwikkelingsruimte in het PAS. In de huidige PAS-periode is alleen voor een aantal bedrijventerreinen in de regio's Zwolle/Kampen en Twente ontwikkelingsruimte beschikbaar in segment 1¹, maar niet voor logistieke ontwikkelingen in de regio Stedendriehoek en Hardenberg. Bij gebrek aan ontwikkelingsruimte, bestaat het risico dat vanwege niet te mitigeren significante effecten overgegaan moet worden tot de uitvoering van een ADC-toets voor logistieke ontwikkelingen. Er is wel een mogelijkheid om bij een actualisatie van de lijst met prioritair projecten (bijvoorbeeld in de nieuwe PAS-periode) de logistieke hotspots in de regio Stedendriehoek en Hardenberg toe te voegen zodat ontwikkelingsruimte is gereserveerd.

Conclusie

Het nieuwe beleid rondom logistieke hotspots is uitvoerbaar. Voor ontwikkelingen rondom de Stedendriehoek en Hardenberg die een toename van stikstofdepositie veroorzaken binnen gevoelige Natura 2000-gebieden zal beroep moeten worden gedaan op de ontwikkelingsruimte uit segment 2 die in ieder geval de eerste PAS-periode beperkt is. In de toekomst (volgende PAS-periode) kunnen deze ontwikkelingen mogelijk wel toegevoegd worden aan de lijst met prioritaire projecten zodat hiervoor ontwikkelingsruimte is gereserveerd. Bij gebrek aan ontwikkelingsruimte, bestaat het risico dat vanwege niet te mitigeren significante effecten overgegaan moet worden tot de uitvoering van een ADC-toets voor logistieke ontwikkelingen. Een zorgvuldige locatiekeuze in combinatie met ontsluitingsroutes kan de stikstoftoename binnen Natura 2000-gebieden voorkomen of beperken.

¹ Zie Bijlage bij artikel 6 Regeling PAS, Staatscourant 16320, 2015.

4.3.4 Energietransitie

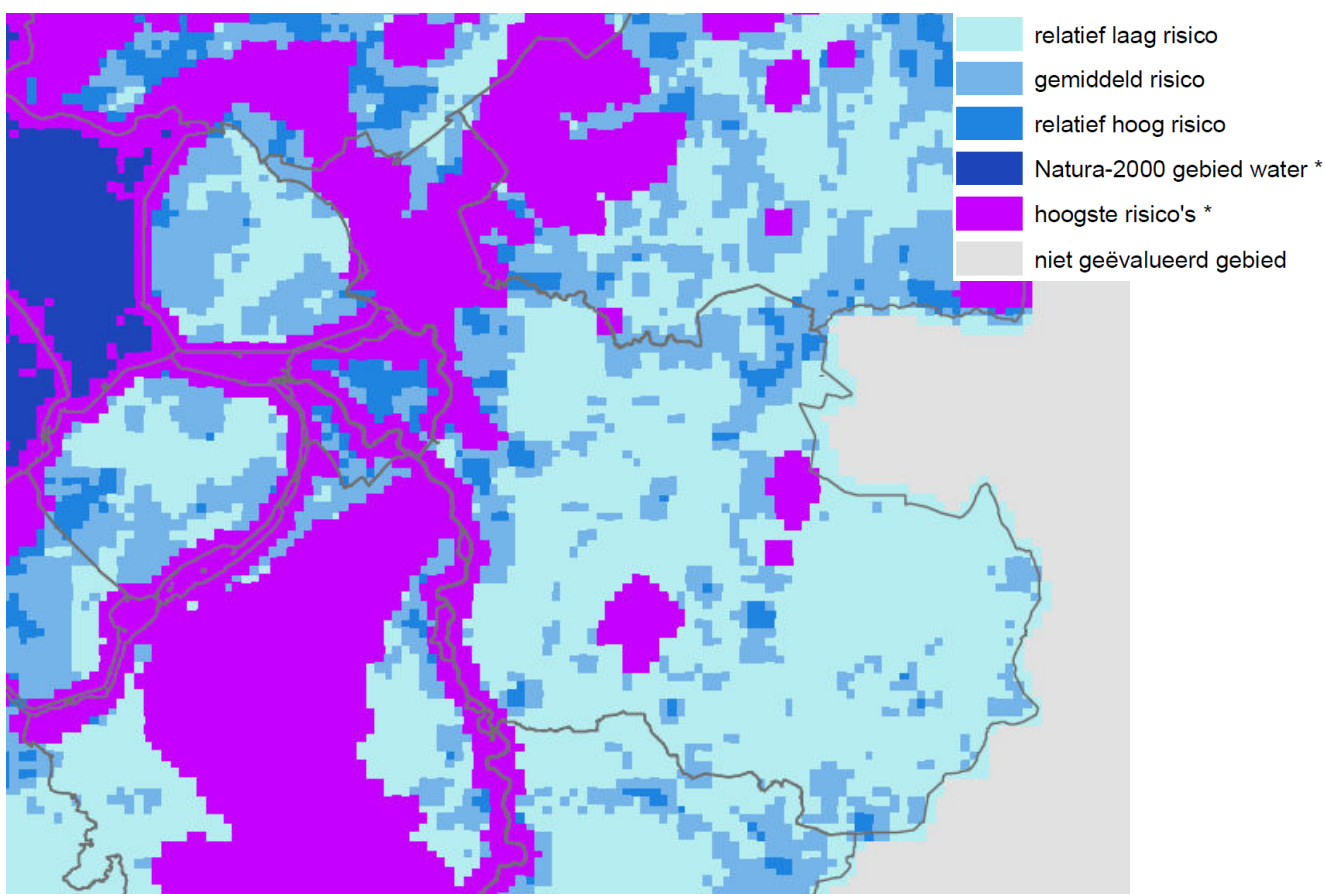
Tabel 4-5 Beoordeling uitvoerbaarheid beleid omtrent Energietransitie

Thema	Nieuw beleid	Mogelijke invloed op knelpunten/gevoeligheden Natura 2000-gebieden	Uitvoerbaarheid in relatie tot de Nbwet
Energietransitie	Mogelijkheid van zonne-energie in de groene ruimte, niet zijnde natuur;	Geen	Uitvoerbaar Geen aanvullende randvoorwaarden.
	Beleid is erop gericht dat ook buiten de aangewezen gebieden voor windenergie kleine clusters (<4) van turbines worden toegelaten. •	Invloed op Natura 2000-gebieden kan bij aanleg en gebruik van windturbines bestaan uit externe werking als gevolg van invloed door: • Geluid; • Licht; • Optische verstoring; • Stikstofdepositie; • Aanvaringsrisico's. Vanwege de ligging van windturbines buiten de hiervoor aangewezen gebieden nabij Natura 2000-gebieden bestaat er een kleine kans op significant negatieve effecten.	Uitvoerbaar Rekening houden met een zone rondom Natura 2000-gebieden met vogeldoelen en meervleermuis om aanvaringsrisico's te beperken.

Zonne-energievelden zijn alleen buiten Natura 2000-gebieden toegestaan en daarmee zijn effecten als gevolg van ruimtelijke aantasting van Natura 2000-gebieden uitgesloten. Daarnaast is geen sprake van externe werking vanuit de zonne-energievelden waardoor ook effecten als gevolg van bijvoorbeeld verstoring zijn uitgesloten.

Buiten de reeds aangewezen gebieden voor windenergie zijn kleinschalige projecten van minder dan 4 turbines in principe mogelijk. Ook bij aanleg van slechts enkele windturbines nabij Natura 2000-gebieden zijn significant negatieve effecten op voorhand niet uitgesloten. Met name Natura 2000-gebieden met een vogel- of vleermuisdoelstelling zijn gevoelig voor verstoring en aanvaringsrisico's. In onderstaande figuur is een uitsnede uit de Nationale windmolenrisicokaart voor vogels (Aarts en Bruinzeel, 2009) opgenomen, waar op basis van de ligging van Natura 2000-gebieden met een vogeldoelstelling is aangegeven waar de

grootste risico's voor vogels van Natura 2000-gebieden liggen. Het gaat dan in Overijssel concreet om 8 gebieden, met name in het noordwesten van Overijssel: Engbertsdijkvenen, Ketelmeer & Vossemeer, Rijntakken, Sallandse Heuvelrug, Uiterwaarden Zwarte water & Vecht, Veluwerandmeren, Weerribben en Zwarte Meer. Aanvullend zijn specifiek voor de meervleermuis ook de Wieden, Vecht- en Beneden-Reggegebied van belang. Het risico op effecten als gevolg van aanvaringsslachtoffers is afhankelijk van de ligging van de turbines in vergelijking met de foerageerafstand van vogels en meervleermuis vanuit de Natura 2000-gebieden. De foerageerafstanden van vogels verschillen per soort en per periode (binnen/buiten het broedseizoen). Zo leggen vogels vaak in het broedseizoen beduidend grotere afstanden af om voldoende voedsel te bemachtigen dan buiten het broedseizoen. De foerageerafstanden kunnen daardoor variëren van 1 tot 70 kilometer (Van der Vliet et al., 2015). Voor de meervleermuis wordt doorgaans een afstand van 10 kilometer aangehouden (Haarsma, 2011). Ook de ligging van de turbines tussen broed-, foerageer- en rustgebied is bepalend voor het risico op aanvaring, evenals de hoogte van de turbines in vergelijking met de vlieghoogte. Het is daarom niet mogelijk om een gestandaardiseerde zone aan te geven waarbinnen significant negatieve effecten voorkomen worden. Onderstaande uitsnede uit de windmolenrisicokaart geeft in ieder geval een goede indicatie van het risico op negatieve effecten als gevolg van aanvaringsslachtoffers. Dit kan worden geborgd door opname van een bepaling in de provinciale verordening en door middel van doorwerking van deze bepaling in gemeentelijke bestemmingsplannen. De overige gebieden zijn aangewezen voor habitattypen en –soorten en zullen dus zeker geen significante effecten ondervinden van plaatsing van windturbines.

Figuur 4-1

Uitsnede Nationale windmolenrisicokaart voor Vogels (Aarts & Bruinzeel, 2009)

Conclusie

De beleidswijzigingen omtrent het plaatsen van windturbines zijn uitvoerbaar. Significant negatieve effecten als gevolg van aanvaringsslachtoffers zijn te voorkomen door bij de locatiekeuze rekening te houden de locaties met hoge risico's op aanvaringsslachtoffers conform de windmolenrisicokaart aangevuld met de Natura 2000-gebieden Wieden en Vecht en Beneden-Reggegebied die specifiek voor de meervleermuis van belang zijn. Deze maatregel kan worden geborgd door opname van een bepaling in de provinciale verordening en door middel van doorwerking van deze bepaling in gemeentelijke bestemmingsplannen.

De overige beleidswijzigingen en zonne-energievelden, leiden niet tot significant negatieve effecten.

4.4 Effecten op Duitse Natura 2000-gebieden

Risico's voor de uitvoerbaarheid van het beleid als gevolg van negatieve effecten op Duitse Natura 2000-gebieden zijn beperkt tot effecten als gevolg van stikstofdepositie omdat deze het verst reiken. Toename van stikstofdepositie is voor projecten uit segment 2 van het PAS zijn als gevolg van de provinciale beleidsregel 'Toedeling ontwikkelingsruimte Programmatische Aanpak Stikstof Overijssel 2015 segment 2' vastgesteld (1-7-2015) beperkt tot 3 mol N/ha/jaar PAS-periode. Deze waarde ligt lager dan de drempelwaarde die in Duitsland gehanteerd wordt. Daar wordt de grens van 100 gram (7,14 mol) N/ha/jaar gehanteerd. Beneden deze waarde van 7,14 mol N/ha/jaar zijn de modelberekeningen van de depositie naar Duitse maatstaven niet meer (betrouwbaar) uit te voeren en derhalve kunnen effecten niet meer worden bepaald.

Bovenstaande betekent dat door de provinciale beleidsregel voor projecten uit segment 2 (maximaal 3 mol depositie op Nederlands Natura 2000-gebied) in het merendeel van de gevallen een overschrijding van de Duitse drempelwaarde voor effecten als gevolg van stikstofdepositie voor de eerste PAS-periode is uitgesloten. Niettemin is het bij ontwikkelingen in de buurt van de Duitse grens mogelijk dat de toename van stikstofdepositie in Duitsland groter is dan in Nederland, waardoor de gehanteerde drempelwaarde van 7,14 mol N/ha/jaar in Duitsland toch overschreden wordt. In dat geval is mitigatie op inrichtingsniveau nodig wat projectspecifiek uitgewerkt moet worden. Ook voor prioritaire projecten (segment 1) gelegen nabij de Duitse grens is er echter nog wel een risico voor effecten op Duitse Natura 2000-gebieden omdat hiervoor de drempel van 3 mol N/ha/jaar vanuit het provinciale beleid niet van toepassing is. Vanuit het beleid van de Omgevingsvisie kan het dan gaan om ontwikkeling van logistieke bedrijvigheid op Twentse bedrijventerreinen nabij de grens en nabij grensoverschrijdende ontsluitingswegen zoals de A1 en A35.

4.5 Cumulatie

De verplichting om in een passende beoordeling ook de effecten van andere plannen en projecten in beschouwing te nemen vindt zijn oorsprong in de Habitatrichtlijn. Art 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn stelt dat bij de passende beoordeling rekening moet worden gehouden met cumulatie van effecten van andere plannen en projecten. Dit is een uitwerking van het voorzorgsbeginsel.

Door rekening te houden met cumulatie van effecten wordt beoogd te voorkomen dat een opeenstapeling van op zich kleine effecten uiteindelijk leidt tot significante negatieve effecten. Vaak zijn het juist combinaties van activiteiten die de instandhoudingsdoelstellingen bedreigen (en niet de afzonderlijke activiteiten). Omdat de Omgevingsvisie op een zodanig hoog abstractieniveau is opgesteld en ook de effectbeoordeling meer het karakter heeft van een risico-inschatting met betrekking tot de uitvoerbaarheid in relatie tot de Natuurbeschermingswet, zal cumulatie ook op dat detailniveau aansluiten. Voor plannen is daarnaast geen Natuurbeschermingswetvergunning nodig (maar deze worden wel getoetst aan artikel 19j van de Nbwet).

Cumulatie is gericht op twee aspecten:

- Beleid van de Omgevingsvisie dat elkaar in negatieve zin versterkt;
- Beleid van de Omgevingsvisie in combinatie met grote ruimtelijke ontwikkelingen die een apart plantraject volgen en niet zijn opgenomen in de visie.

Interne cumulatie beleidswijzigingen Omgevingsvisie

In deze passende beoordeling is bekeken in hoeverre beleidswijzigingen binnen de Omgevingsvisie elkaar in negatieve zin versterken. Het gaat hier met name om beleid dat negatieve gevolgen heeft voor die milieuoedities die ook een knelpunt zijn voor de duurzame instandhouding van een Natura 2000-gebied:

- Stikstofdepositie
- Verstoring (licht, geluid en optisch)

De Omgevingsvisie concentreert zich op een aantal regio's, te weten Twente, Stedendriehoek – Deventer en Zwolle – Kampen. Woningbouw, bedrijvigheid en logistiek zijn hier geconcentreerd, zodat ook in deze regio's een grotere milieudruk op de omgeving kan ontstaan. In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de beleidsthema's en de verschillende invloeden op nabijgelegen Natura 2000-gebieden, zoals in de effectbeoordeling in hoofdstuk 4 is beschreven. Het beleidsthema Agro & Food heeft vanwege de uitbreidingsmogelijkheden van de landbouwbedrijven over de hele provincie een invloed op Natura 2000-gebieden. In de tabel is echter alleen aangegeven waar cumulatie van invloeden door andere beleidsthema's aan de orde is.

Uit de tabel is op te maken dat de gebieden Lonnekermeer, Aamsveen, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht, Ketelmeer & Vossemeer en Veluwerandmeren door drie van de vier beleidsthema's worden beïnvloed. Rijntakken wordt door alle beleidsthema's beïnvloed, maar het betreft dan ook een groot Natura 2000-gebied.

Tabel 4-6 Overzicht van de cumulatieve beïnvloeding van de beleidsthema's

Natura 2000-gebied	Bestaand Bebouwd Gebied		Logistieke hotspots		Agro & Food*		Energietransitie
	N-depositie	Verstoring	N-depositie	Verstoring	N-depositie	Waterkwaliteit en -kwantiteit	Verstoring/aanvaringsrisico
Lonnekermeer	X		X		X	X	
Aamsveen	X		X		X	X	
Landgoederen Oldenzaal			X		X	X	
Dinkelland			X		X	X	
Rijntakken	X	X	X	X	X	X	X
Veluwe			X	X	X	X	
Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht	X	X		X	X	X	X
Ketelmeer & Vossemeer		X		X			X
Veluwerandmeren		X		X			X
Vecht- en Beneden-Reggegebied			X		X	X	
Engbertsdijkvenen					X	X	X
Sallandse Heuvelrug					X	X	X

Weerribben					X	X	X
Zwarte Meer			X		X		X

* Agro & Food heeft vanwege de uitbreidingsmogelijkheden van de landbouwbedrijven over de hele provincie een invloed op Natura 2000-gebieden. In de tabel is echter alleen aangegeven waar cumulatie met andere beleidsthema's aan de orde is.

De versturende invloed die uit kan gaan van ontwikkelingen binnen de beleidsthema's kunnen elkaar hier versterken. Aangezien stikstofdepositie een groot knelpunt is in bijna alle Overijsselse Natura 2000-gebieden en een kleine toename al een significant negatief effect kan veroorzaken, is cumulatie met betrekking tot stikstofdepositie een aandachtspunt. Dit risico wordt echter afgevlakt door het eigen provinciale beleid ten aanzien van toedeling van ontwikkelingsruimte en het PAS waar door geregleerde vrijgave van ontwikkelingsruimte wordt voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen tezamen een te grote toename van stikstofdepositie veroorzaken, waardoor significant negatieve effecten voorkomen worden. Het Natura 2000-gebied Zwarte Water is wel aangewezen voor stikstofgevoelige habitattypen (glanshaver- en vossenstaarthooilanden) maar niet opgenomen in het PAS omdat stikstof geen knelpunt vormt voor het halen van de doelen. Een toename van stikstofdepositie betekent in dit gebied dus niet automatisch een significant negatief effect.

De cumulatieve gevolgen van verstoring, in combinatie met aanvaringssslachtoffers door windturbines, zijn een aandachtspunt in het IJsselmeergebied, Rijntakken, Sallandse Heuvelrug en Engbertsdijkvenen. Aanvullend voor de meervleermuis in de Wieden en Vecht en Beneden-Reggegebied. Een zorgvuldige locatiekeuze van ruimtelijke ontwikkelingen met bijbehorende ontsluitingsroutes is hier een aandachtspunt. Ook ruimtelijke ontwikkelingen in aangrenzende provincies nabij Meppel (Drenthe), Dronten en Emmeloord (Flevoland) en Apeldoorn en Zutphen (Gelderland) kunnen bijdragen aan een cumulatief versturend effect.

Cumulatie met grote projecten die niet opgenomen zijn in de Omgevingsvisie

N18 Varsseveld - Enschede

De N18 wordt op bepaalde trajecten verbreed en op andere trajecten om woonkernen geleid, zodat de verkeersveiligheid en kwaliteit van de leefomgeving verbetert. Met de uitspraak van de Raad van State in april 2015 is het Tracébesluit onherroepelijk geworden. De start van de werkzaamheden is in de tweede helft van 2016 gepland. Uit de passende beoordeling behorend bij de Trajectnota/MER (Fit et al., 2013) blijkt dat stikstofdepositie het enige effect is dat relevant is. Significant negatieve gevolgen konden destijds niet uitgesloten worden voor de Overijsselse gebieden Buurserzand & Haaksbergerveen, Aamsveen, Dinkelland en Amtsvonn und Hündfelder Moor (Duitsland). Cumulatie met dit project kan aan de orde zijn voor beleidsonderdelen die stikstofdepositie veroorzaken zoals landbouw, verkeer en bedrijvigheid. Dit risico wordt echter ook hier afgevlakt door het PAS waar door geregleerde vrijgave van ontwikkelingsruimte wordt voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen tezamen een te grote toename van stikstofdepositie veroorzaken. In combinatie met effectgerichte maatregelen in de Natura 2000-gebieden worden significant negatieve effecten voorkomen. De verbetering van de N18 is als prioritair project in het PAS opgenomen.

N35 Zwolle – Wijthmen

De N35 wordt verbreed tot 2x2 rijstroken met gescheiden rijbanen en een parallelstructuur voor langzaam verkeer. Uit het natuurplan behorend bij het Tracébesluit (Dresmé, 2015) blijkt dat er een beperkte toename van stikstofdepositie wordt verwacht binnen de Rijntakken en Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht. Deze toename is als een niet-significant effect beoordeeld. Cumulatie met dit project kan aan de orde zijn voor beleidsonderdelen die stikstofdepositie veroorzaken zoals landbouw, verkeer en bedrijvigheid, met name in de regio Twente. Dit risico wordt echter ook hier afgevlakt door het PAS waar door geregleerde vrijgave van ontwikkelingsruimte wordt voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen

tezamen een te grote toename van stikstofdepositie veroorzaken, waardoor significant negatieve effecten voorkomen worden. De verbetering van de N35 is als prioritair project in het PAS opgenomen.

5 Conclusie

Bestaand Bebouwd gebied

Het nieuwe beleid ten aanzien van bestaand bebouwd gebied is uitvoerbaar. Er bestaat een kleine kans op een significant negatief effect door verstoring en stikstofdepositie waar enkele Natura 2000-gebieden gevoelig voor zijn. Significant negatieve effecten door verstoring kunnen worden gemitigeerd door bijvoorbeeld het aanbrengen van een zonering in het Natura 2000-gebied waardoor gevoelige soorten en leefgebieden worden ontzien. Voor inbreidingslocaties en bijbehorend ontsluitingsverkeer is een zorgvuldige afweging in de locatiekeus belangrijk om significant negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie te voorkomen. Anders is een koppeling met het PAS noodzakelijk om aanspraak te maken op de (beperkte) ontwikkelingsruimte. Daarmee is het risico op een significant effect als gevolg van deze beleidswijziging beperkt tot afwezig.

In cumulatie kunnen inbreidingslocatie leiden tot een toename van stikstofdepositie (met name regio Twente) en verstoring (met name IJsselmeergebied en Rijntakken) veroorzaken.

Agro & Food

De uitvoering van het nieuwe beleid omtrent uitbreiding van agrarische bedrijven is op voorhand niet onmogelijk. Een belangrijke randvoorwaarde om significant negatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie uit te sluiten is door sturing vanuit provinciale beleid omtrent het toedelen van ontwikkelingsruimte vanuit segment 2 van de Programmatische Aanpak Stikstof (2015). Dit beleid voorkomt dat door uitbreiding van een agrarisch bedrijf sprake is van een te grote toename van stikstofdepositie in een gevoelig Natura 2000-gebied ($> 3 \text{ mol N/ha/jr}$ per PAS-programmaperiode). In combinatie met de PAS-herstelmaatregelen die komende jaren worden uitgevoerd kunnen significant negatieve effecten als gevolg van uitbreiding van agrarische bedrijven voorkomen worden.

Aandachtspunt zijn de Natura 2000-gebieden buiten de provincie Overijssel en het Natura 2000-gebied Zwarte Meer dat wel stikstofgevoelig is maar niet is opgenomen in het PAS. Het eigen provinciale beleid rondom de toedeling van ontwikkelingsruimte is bij deze Natura 2000-gebieden niet van toepassing. Bij die agrarische ontwikkelingen die invloed hebben op deze Natura 2000-gebieden kan binnen het provinciale beleid aandacht geschonken worden aan de invulling van de kwaliteitsvoorwaarden die in de Omgevingsvisie genoemd worden. Indien een kleine toename van stikstofdepositie niet te voorkomen is moet beroep gedaan worden op de ontwikkelingsruimte uit het PAS, die voor segment 2 niet onbeperkt is. Uitbreiding van agrarische bedrijven binnen Natura 2000-gebied kan verder alleen plaatsvinden als hierbij sprake is van een zorgvuldige locatiekeuze waarbij vanuit het provinciale beleid ook sprake is van zorg voor natuur en landschap, waardoor negatieve effecten op leefgebieden van broedvogels, niet-broedvogels en habitatrictlijnsoorten voorkomen kunnen worden.

Significant negatieve effecten als gevolg van intensiever grondgebruik wat effecten kan hebben op de waterkwaliteit en waterstanden kunnen voorkomen worden door in bestemmingsplannen gebruiksvoorschriften voor dergelijke activiteiten op te nemen.

Logistiek

Het nieuwe beleid rondom logistieke hotspots is uitvoerbaar. Voor ontwikkelingen rondom de Stedendriehoek en Hardenberg die een toename van stikstofdepositie veroorzaken binnen gevoelige Natura 2000-gebieden zal beroep moeten worden gedaan op de ontwikkelingsruimte uit segment 2 die in ieder geval de eerste PAS-periode beperkt is. In de toekomst (volgende PAS-periode) kunnen deze ontwikkelingen mogelijk wel toegevoegd worden aan de lijst met prioritaire projecten zodat hiervoor ontwikkelingsruimte is gereserveerd. Bij gebrek aan ontwikkelingsruimte, bestaat het risico dat vanwege niet te mitigeren significante effecten overgegaan moet worden tot de uitvoering van een ADC-toets voor logistieke ontwikkelingen. Ook bestaat er bij ontwikkeling van logistieke bedrijvigheid in Twente een risico voor toenemende stikstofdepositie op Duitse Natura 2000-gebieden. Een zorgvuldige locatiekeuze in

combinatie met ontsluitingsroutes kan de stikstoftoename binnen Natura 2000-gebieden voorkomen of beperken.

Energietransitie

De beleidswijzigingen omtrent het plaatsen van windturbines zijn uitvoerbaar. Significant negatieve effecten als gevolg van aanvaringsslachtoffers zijn te voorkomen door bij de locatiekeuze rekening te houden de locaties met hoge risico's op aanvaringsslachtoffers conform de windmolenrisicokaart aangevuld met de Natura 2000-gebieden Wieden en Vecht en Beneden-Reggegebied die specifiek voor de meervleermuis van belang zijn. Deze maatregel kan worden geborgd door opname van een bepaling in de provinciale verordening en door middel van doorwerking van deze bepaling in gemeentelijke bestemmingsplannen. De overige beleidswijzigingen en zonne-energievelden, leiden niet tot significant negatieve effecten.

Cumulatieve effecten

De Omgevingsvisie concentreert zich op een aantal regio's, te weten Twente, Stedendriehoek – Deventer en Zwolle – Kampen. Woningbouw, bedrijvigheid en logistiek zijn hier geconcentreerd, zodat ook in deze regio's een grotere milieudruk op de omgeving kan ontstaan. De Natura 2000-gebieden Lonnekermeer, Aamsveen, Uiterwaarden Zwarte Water & Vecht, Ketelmeer & Vossemeer en Veluwerandmeren door drie van de vier beleidsthema's worden beïnvloed. Rijntakken wordt door alle beleidsthema's beïnvloed, maar het betreft dan ook een groot Natura 2000-gebied.

Cumulatieve effecten van de verschillende beleidsthema's kunnen zich voordoen ten aanzien van verstoring (en aanvaringssrisico's) en stikstofdepositie. Dit risico met betrekking tot cumulatieve effecten als gevolg van stikstofdepositie wordt afgevlakt door de vereiste milieuwinst bij uitbreiding van landbouwbedrijven en het PAS waar door gereguleerde vrijgave van ontwikkelingsruimte wordt voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen tezamen een te grote toename van stikstofdepositie veroorzaken, waardoor in combinatie met herstelmaatregelen in Natura 2000-gebieden significant negatieve effecten voorkomen worden.

De cumulatieve gevolgen van verstoring, in combinatie met aanvaringsslachtoffers door windturbines, zijn een aandachtspunt in het IJsselmeergebied, Rijntakken, Sallandse Heuvelrug en de Engbertsdijkvenen. Aanvullend zijn specifiek voor de meervleermuis ook de Wieden, Vecht- en Beneden-Reggegebied van belang. Een zorgvuldige locatiekeuze van ruimtelijke ontwikkelingen met bijbehorende ontsluitingsroutes is hier een aandachtspunt.

Randvoorwaarden en mitigerende maatregelen

In deze Passende beoordeling zijn verschillende randvoorwaarden en/of mitigerende maatregelen genoemd om effecten van het beleid van de Omgevingsvisie te voorkomen of te beperken. De belangrijkste zijn:

- Zonering binnen Natura 2000-gebieden om verstoring door omwonenden/recreanten te voorkomen bij de verdere uitwerking in het vervolgtraject;
- Zorgvuldige locatiekeuze voor inbreidingslocaties woningbouw, logistieke hotspots en bijbehorende ontsluitingsroutes om verstoring en stikstofdepositie door verkeersbewegingen te verminderen bij de verdere uitwerking in het vervolgtraject;
- Stimulering van transport via water en spoor om verstoring en stikstofdepositie door verkeersbewegingen te verminderen via stimulerend beleid;
- Provinciale beleidsregel 'Toedeling ontwikkelingsruimte Programmatie Aanpak Stikstof Overijssel 2015 segment 2' vastgesteld (1-7-2015) waarin een toename van stikstofdepositie per initiatief beperkt is tot 3 mol N/ha/jaar PAS-periode.
- Bij uitbreiding van agrarische bedrijven moet sprake zijn van aanvullende kwaliteitsvoorwaarden waaronder zorg voor natuur en landschap;

- Windturbines niet toestaan in zones met een hoog risico, zoals aangegeven op figuur 4.1 en voor de meervleermuis aangevuld met de Wieden en Vecht en Beneden-Reggegebied. Dit kan geborgd worden in een ruimtelijke verordening.
- Alle ontwikkelingen uit segment 2 van het PAS die stikstofdepositie veroorzaken (woningbouw, logistiek en landbouw) zijn in het vervolgtraject afhankelijk van de dan beschikbare ontwikkelingsruimte. Voor projecten uit segment 1 is in eerste instantie ontwikkelingsruimte gereserveerd als deze past binnen de omschrijving van dat project.

6 Literatuur

Aarts B., L. Bruinzeel, 2009, De nationale windmolenrisicokaart voor vogels, Visie Vogelbescherming Nederland, SOVON en Altenburg & Wymenga

Arcadis, 2014. Effectafstanden Natura 2000-gebieden Veluwe en Rijntakken. In opdracht van provincie Gelderland.

Dresmé L., 2015, Bijlage 5 Tracébesluit N35 Zwolle – Wijthmen, Natuurplan, Aveco de Bondt in opdracht van Rijkswaterstaat Oost-Nederland

DHV, 2009. Natura 2000 Beheerplan Veluwe (werkversie). In opdracht van Provincie Gelderland

Fit B., C. Schellingen., E. Been, 2013, TB N18: Natuurrapport, deel 2: Passende beoordeling, Oranjewoud in opdracht van Rijkswaterstaat Oost-Nederland

Haarsma A., 2011. De meervleermuis in Nederland. Rapportage van de Zoogdiervereniging in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Provincie Gelderland, 2015. Ontwerp-beheerplan Natura 2000 Rijntakken

Van der Vliet R., W. Heijligers en J Tilborghs, 2015. Foerageerafstanden van 97 beschermde vogelsoorten, Toets vakblad over effectrapportage.

PAS-gebiedsanalyses: http://pas.natura2000.nl/pages/gebiedsanalyses_15-12-2015.aspx
concept-beheerplannen Natura 2000-gebieden: <http://www.overijssel.nl/thema's/natuur-en-landschap/projecten/gebiedsgericht/overzicht-gebieden/>